
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

ELS MONUMENTS

El que demostra la grandesa dels pobles, a part dels documents escrits i en certa manera de la tradició, són els monuments. A Mallorca, com una prova evident de l'esplendor passada, resten encara belles edificacions, la conservació de les quals, en llur gran majoria i per desgràcia nostra, no ha tengut aquell encert que reclamava el bon gust i la més depurada fidelitat a la seva estima i veneració històriques.

Prescindint de les poques construccions anteriors a la conquesta de l'illa per Jaume I—ara totes en runes—com són els castells d'Alaró, de Pollença i de Santueri, els principals monuments que posseïm a Mallorca daten d'aquella època d'esplendor mercantil de què parlàvem en el nostre editorial passat, i és que aquí anaren agermanades, en una conjunció perfecta, la nostra riquesa material i el segle d'or de la nostra cultura, com ha passat quasi sempre, consemblantment, a tots els pobles de la humanitat.

Aquella bella embranzida que va empènyer la nostra raça en el principi del seu assentament a Mallorca, ensmortuïda poc a poc fins a devenir sense color característica, a mesura que s'anaren centralitzant les coses del nostre regne i perdien, dins la fusió, tota la força de llurs immenses iniciatives pròpies, ens deixà la valuosa penya o el bell record del seu passat inoblidable, com ja hem dit en

els nostres editorials anteriors: la nostra literatura clàssica, la nostra tradició de Govern, el nostre geni mercantil. Vegem ara la part que avui ens interessa de les nostres valors regionals.

Del segle XIII tenim l'església de Santa Eulàlia, i dels segles XIII i XIV, la Seu i l'església i claustre de Sant Francesc, dels quals, desgraciadament, desconeixem els immortals autors, que fins ara han romàs dins l'anònim.

En el segle XIII, En Jaume Fabré, construïa el convent de Sant Domènec (avui desaparegut), a l'ensem que bastia també la catedral de Barcelona i el sepulcre on es guarden les relíquies de Santa Eulàlia; En Pere Salvà aixecava el castell de Bellver i el reial palau de l'Almudaina.

En el segle XIV, En Guillem Sagrera alçava tota la fama constructiva del segle. Es creu que era fill d'Inca. És autor de la Llonja. A la fi d'aquest segle construïa la Seu de Girona, i en 1416 alçava l'església de Sant Joan de Perpinyà. També fou cridat per Alfons V a Nàpols per fer el Castel Nuovo.

En el segle XV, En Miquel Sagreres treballava a la Llonja en 1451 a les ordres d'En Guillem Vilasolar, l'arquitecte que acabava dit edifici per encàrrec del Col·legi de mercaders de Palma. Les claboies i els remats són l'obra d'ell. També són d'aquest segle les cases senyorials de Can Ayamans (avui modernitzada estúpidament), i les de Can Verí i Can Oleo.

Del segle XVI és la nostra Casa de la Ciutat.

En el segle XVII, En Francesc Herrera feia la portalada de Sant Francesc, la capella de Sant Nicolau de Tolentí del Socors, retaules a la Seu, imatges a molts temples, etc. En Pere Horrach aixecava el frontis de Sant Francesc. En aquest segle era construït també el Consolat de Mar.

En el segle XVIII, En Joan Aragó feia els plans de la Parròquia de Felanitx i la seva capella del Roser. En Lluç Mesquida, construïa l'església i claustre de Sant Antoni de Viana, i feia també els plans de la Parròquia de Lluchmajor i de Sant Caietà. Fra Miquel de Petra, caputxí, alça l'església dels Caputxins de Palma i les esglésies de Manacor i Consell.

En els segles XVII i XVIII s'aixequen, en bella competència emuladora, els més bells palaus particulars que encara avui es conserven: Can Olesa, Can Callar, Can Villalonga, Can Vivot, Can Berga, Can Morell, etc.

I vetaquí, breument esbossats, els principals edificis, que amb la

seva importància donen caràcter monumental a Mallorca, i, relacionats, els noms dels mallorquins il·lustres que, en pedra, escrigueren les planes més belles de la nostra història d'art.

Dels escultors més notables de Mallorca—encara que escultors també ho eren mols dels arquitectes citats—, podem anomenar N'Antoni Camprodon, que en el segle XIV treballà el magnífic retaule gòtic de la Seu, avui sobre el portal del Mirador; En Pere Morei que, en el mateix segle, feia el portal del Mirador de la Seu; En Francesc Sagrera que, en col·laboració amb En Joan Vicens, treballava el sepulcre de Ramon Lull en el segle XV; En Jaume Blanquer, autor del gran retaule del Corpus Christi de la Seu i En Joan Salas, que féu les dues trones de pedra de la mateixa Catedral, ambdós del segle XVI.

En pintura podem citar, com a més notables, En Joan Daurer, del segle XIV, autor de la Verge sobre taula de la Parròquia d'Inca; el gravador Francesc Bescós, del segle XV; En Reus, que féu retaules de reis per la Sala, en el segle XVI; En Bestard, que pintà el quadre de Ramon Lull i els de Cabrit i Bassa per la Sala, i En Guillem Mesquida, l'artista il·lustre, que omplí d'obres els palaus mallorquins i eclipsà tots els de la seva època, en el segle XVII; i del segle XVIII, En Gabriel Femenia i la família dels Muntaners, pintors i gravadors.

¿Com s'han conservat els principals monuments de Mallorca? De la pitjor manera en la majoria dels casos; alguns derruïts i altres restaurats sense cap pudor històrica i sense cap consciència estètica.

¿Quin record es té i quin culte s'ha professat als noms dels nostres artistes immortals? L'oblit i el desconeixement més absoluts.

La conservació de la nostra riquesa ornamental, que encara resta en peu, és el nostre únic segell de noblesa i de distinció. Aquesta febre, que de temps enrera ha anat augmentant, de modernitzar totes les coses i de derruir les antigues, amb el criteri equivocat que són velles, ens ha fet perdre esplèndids monuments i ens va donant el caràcter urbà de llogaret de gran ciutat, en esborrar la nostra fisonomia pròpia i l'elegància que fins ara era la nostra distinció mediterrània.

DE COM EL CAMELL ÉS GEPERUT

(CONTE PER INFANTS)

DE RUDYARD KIPLING

ARA us contaré com és que el camell esdevingué geperut. En els primers temps, quan el món era nou i els animals començaren a fer feina per al home, hi havia un camell que vivia en mig del Desert, i si vivia justament al Desert era perquè no li agradava treballar. Menjava brots i espines, i tamarell, i cards, i cogombres. Sempre estava remugant i quan qualcú li parlava, sempre deia: "Gep, gep". Just "gep" i només que "gep".

Un dia—era un dilluns dematí—vingué el cavall, que ja duia la sella sobre el llom i la brilla a la boca, i li digué: "Camell, o camell; surt d'aquí i treballa com ho feim tots".

"Gep" va dir el camell, però el cavall se'n va anar i ho contà tot a l'home.

Aleshores vingué el ca, duent un bastó a la boca, i li va dir: "Camell, o camell; surt d'aquí i treballa com ho feim tots".

"Gep" respongué el camell, però el ca se'n va anar i ho contà tot a l'home.

Després va arribar el bou amb el jou posat i li va dir: "Camell, o camell; surt d'aquí i vina a llaurar".

"Gep", va respondre el camell, però el bou se'n va anar i ho contà tot a l'home.

Aquell mateix dia, a entrada de fosca, l'home cridà el cavall, el ca i el bou i els digué: "O vosaltres que m'escoltau: ho sent molt, però aquell solitari que viu al Desert no fa res ni tan sols ha vingut aquí. L'haureu de deixar anar i fer feina per ell".

Això va enrabiàr molt als tres, els quals varen tenir una conferència, i una *indaba* i un *puntxaget*, i una discussió allà vora el Desert. Però mentre parlaven aparegué el camell, mastegant un card, i es va riure d'ells; després va dir "gep" i se'n tornà.

Aleshores, aparegué el "Djin" dels Deserts, colcant sobre un

núvol (els "djins" sempre viatgen així, perquè és màgic) i es presentà a la conferència dels tres.

"Djin dels Deserts", digué el cavall. "¿És possible que hom sigui tan gandul, amb un món tan nou?"

"Certament que no", va respondre el djin.

"Bé—digué el cavall—, doncs n'hi ha un al mig del desert, que sempre està remugant, amb un coll molt llarg i unes cames també molt llargues, que no ha fet gens de feina de dilluns ençà. No vol trotar com jo, ni treballar".

"*Whew*" digué el djin amb un xiscle. "¡Per tot l'or de l'Aràbia! Això deu ésser el camell; i què diu?"

"Diu "gep"—va respondre el cavall,—però no treballa".

"I no diu res més?"

"No diu més que "gep", però no vol llaurar". respongué el bou.

"Està bé—digué el djin—. Ja li donaré jo de "gep". Esperau una mica".

El "djin", colcant sempre sobre un núvol, es va ficar dins el desert i prest trobà el camell que, fet un gandul, estava mirant-se dins una bassa d'aigua.

"Mon llargarut i escumós amic,—digué el djin,—què és això que he sentit dir que no vols fer feina?"

"Gep" digué el camell.

El djin es va asseure i agafant-se la barba amb la mà començà a pensar coses màgiques, mentre que el camell continuava mirant-se dins el mirall de l'aigua.

"Has donat treball extraordinari a aquells tres des de dilluns dematí i tot per la teva gran vagueria",—digué el djin,—i continuà pensant coses màgiques sempre amb la barba a la mà.

"Gep" va dir el camell.

"Si jo fos de tu, no diria més aquesta paraula,—digué el djin,—podria ésser que una vegada et sortís malament. Vull que treballis".

"Gep, gep" tornà a dir el camell.

Però just quan ho acabava de dir va veure com el llom se li inflava, i se li inflava, i se li inflava, formant-li un gran gep.

"Veus?—digué el djin,—això és el gep que tu mateix t'has fet per no voler treballar. Ja som a dijous i tu no has fet feina de dilluns ençà que és quan tothom va començar el treball. Ara sí que treballaràs".

“Com puc treballar amb aquest gep a l'esquena?” demanà el pobre camell.

“A posta,—digué el djin—; això és perquè no has volgut treballar aquests tres primers dies. Des d'avui podràs treballar tres dies de tira sense menjar ni beure, perquè podràs viure del teu gep. Ja veus que no podràs dir que no he fet res per a tu. Surt del Desert i veste'n amb els altres tres”.

I el camell amb el gep a l'esquena se'n va anar, i des d'aquell dia, el pobre animal duu un gep perquè encara no ha pogut rescabalar els tres primers dies que no va fer feina.

Amb el seu gep ja es veu que no és animal *de bones formes*. Quan el veim, si no li deim geperut és per no ferir els seus sentiments.

El camell, que no volia
treballar com és degut,
per la seva vagueria,
esdevingué geperut.

Doncs, treballem
i no oblidem
que a tu i a mi
ens pot sortir
un gep parell
al del camell.

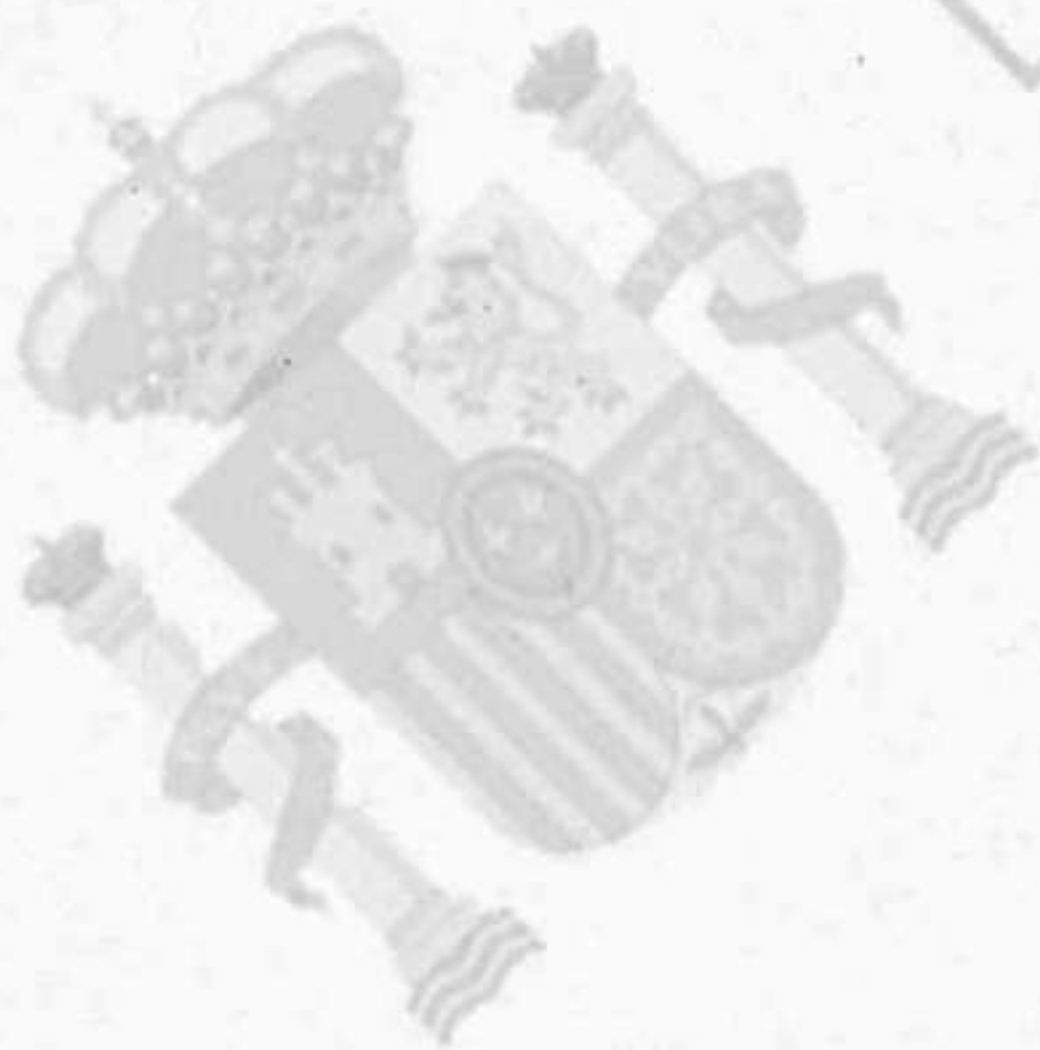
Tot aquell que no treballa
—sigui home o sigui infant—
mirau com el cap davalla
i al camell és molt semblant.

Doncs, treballem
i no oblidem
que a tu i a mi
ens pot sortir
un gep parell
al del camell.

Hi ha un remei per adreçar-te
si camines acotat:
no tens més que bellugar-te,
no estar mai desenfeinat.

Doncs, treballem
i no oblidem
que a tu i a mi
ens pot sortir
un gep parell
al del camell.

JOAQUIM VERDAGUER, Trad.

MINISTERIO
DE CULTURA

AL·LUCINACIÓ

T'HE presentit.

La nit era llarga i fonda.
Sorgies tu, negra i alta.

Sorgies tu—negra i alta—:
palma de dol, lliri negre.
Vinclada.

Càlida la teva paraula
—...sorgies tu, negra i alta...—
dringava.

La nit era llarga i fonda.
Sorgies tu, negra i alta.
...I com un' au tímida, l'hora
g i r a v o l t a v a .

M. ÀNGEL COLOMAR

Pensaments de Leonardo de Vinci *)

LA TEORIA I LA PRÀCTICA

I

CAL descriure la teòrica i després la pràctica.

II

Els qui s'enamoren de la pràctica sense ciència són com el nàuxer que entra en navili sense timó ni brúixola, que mai no té certesa d'on va.

Sempre la pràctica deu ésser edificada damunt la teoria; de la qual la *Perspectiva* és guia i conducte i sense aquesta res no es fa bé, ni quasi pintura.

III

El pintor que retrata per pràctica i judici de l'ull, sense raó, és com el mirall que en si imita allò que li és contraposat, sense coneixença d'ésser.

IV

La ciència és el capità i la pràctica són els soldats.

V

Estudia primer la ciència i tot seguit la pràctica, nada d'eixa ciència.

VI

I tu pintor, que desitges tenir gran pràctica, has d'entendre que

*) Leonardo de Vinci no era pròpiament un literat en el sentit corrent del mot, sinó que amb simplicitat de mitjans cercava la màxima claredat aliada a la màxima concisió. El seu saber enciclopèdic fa que tinguin gran interès les seves obres escrites. Versen sobre ciència, moral, art i és sabut que l'autor de la *Gioconda* i el *Cenacle* s'anticipà als coneixements d'èpoques posteriors a la seva. Ací es transcriu una petita mostra dels seus escrits.

si no la fas sobre bon fonament de les coses naturals faràs moltes obres amb poc honor i menys guany; i si fas al contrari les obres seran abundants i bones, amb gran honor i utilitat.

VII

Diu qui n'és adversari, que no vol tanta ciència, que li basta la pràctica de reproduir les coses naturals. Al qual es respon que cap cosa hi ha que més enganyi que fiar-se del nostre judici, sense altra raó, com prova sempre l'experiència, enemiga dels alquimistes, nigromàntics i altres ingenis simplistes.

VIII

La natura compon primer la grandesa de la casa de l'intel·lecte (testa) que la de l'esperit vital (pit).

DE LA PINTURA I LA POESIA

La Pintura és una Poesia muda i la Poesia és una Pintura cega i l'una i l'altra imiten la natura en quant és possible a llur potència, i per l'una i per l'altra es pot mostrar molts costums morals, com feu Apelles amb la seva *Calúmnia*.

Mes de la Pintura, com que serveix a l'ull, sentit el més noble, en resulta una proporció harmònica, ço és, així com de moltes veus variades, ensems juntes en un mateix temps, en resulta una proporció harmònica, la qual tant satisfà el sentit de l'oïda, que l'auditori roman estupefacte, gairebé esmortit, molt més farà la proporcional bellesa d'una angèlica faç, posada en pintura, de la qual proporcionalitat en resulta un harmònic concert, el qual serveix a l'ull en un mateix temps, com fa la música a l'orella. I si tal harmonia de la bellesa és mostrada a l'amant d'aquella, de què tals bel·leses són imitades, sens dubte restarà en estupenda admiració i gaudi incomparable i superior a tot altre sentit.

Mes de la Poesia—la qual s'estén a la figuració d'una perfecta bellesa, amb la figuració particular de cascuna part, de la qual es compon en pintura la predita harmonia—no en resulta altra gràcia que si es fes sentir en la música cada veu per ella sola en temps varis, de la qual cosa no es concerta cap concert com si volguéssim mostrar un objecte part per part, sempre amagant aquella que es mostrà abans, de la qual demostració l'oblit no deixa compondre

cap proporcionalitat d'harmonia perquè l'ull no l'abarca amb la seva virtut visiva en un mateix temps.

El símil escau a la bellesa de qualsevol cosa fingida pel poeta, de la qual, per ésser les seves parts dites separadament en temps separats, la memòria no en rep cap harmonia.

SENTÈNCIES, PROVERBIS I SÍMBOLS

Cap cosa és més de tèmer que la mala fama.

Aquesta mala fama es nada del vici.

Comparança. Un vas romput, si és cru, pot adobar-se, però si és cuit, no.

El vot neix quan l'esperança mor.

No sempre és bo ço que és bell... I en aquesta error són els bells parlars, buits de tota sentència.

Qui vol ésser ric en un dia, és penjat dins un any.

La memòria dels béns fets, poc després la ingratitude, és fràgil.

Reprèn l'amic en secret, i alaba'l en públic.

Qui tem els perills, no mor per causa d'ells.

Talment el mal que no em danya, és el bé que no m'ajuda.

Qui altri ofèn a ell no s'assegura.

No ésser mentider del pretèrit.

L'estultícia és l'escut de la mentida, com la importunitat, de la pobresa.

On hi ha llibertat no hi ha regla.

Vetaquí una cosa que com més se n'ha mester, manco s'estima: el consell.

Demana consell a qui bé es corregeix.

Justícia vol potència, intel·ligència i voluntat, i s'assembla al rei de les aus.

Qui no castiga el mal, mana que es faci.

A qui agafa la serp per la cua, més aquella el mossega.

Qui no refrena la voluptat, amb les bèsties s'acompanya.

No es pot haver major ni menor senyoria que la de si mateix.

Qui poc pensa, molt erra.

Més fàcilment es contesta al començ que al final.

Cap consell és més lleal que el qui es dóna en la nau que és en perill.

On entra la ventura, l'enveja hi posa son parany i la combat, i d'on surt hi deixa dolor i penediment.

Rarament cau qui bé camina.

O misèria humana, de quantes coses per diners et fas esclau.

L'eura és de llarga vida.

Cosa bella mortal passa i no dura.

BARTOMEU FORTEZA, TRAD.

AL CEMENTIRI

D'EMILE VERHAEREN

A poc a poc, amb un fanal
que al pas balancejava,
el vell fosser del vilatge silent
anava a l'hora capvespral
al cementiri, on llargament
un Crist en creu penjava.

Pels morts la creu era sagnant,
vers els defunts sagnava espant,
pels morts sagnant era la mà
del Crist immens i sobrehumà.

Des de quin temps, no es sap ben bé,
sinistre i las, el vell fosser
a poc a poc, amb un fanal
sortia a l'hora capvespral.

I hom el veia posar contra la creu
l'escala pobra i llarga, lentament,
després muntar, després baixar
i en la calitja del ponent,
de sobte a dalt
s'encenia un fanal.

La flama era albirada
prop de la costa violada

per on la sang divina abundantment sortia
i el vent, totes les tardes, es planyia
entorn d'aquella flama desolada
que eternament a Déu l'home encenia.

Pels morts la creu era sagnant,
vers els defunts sagnava espant,
pels morts sagnant era la mà
del Crist immens i sobrehumà.

Aquells que, el cos cruixit, vénien
dels llunyadars desenfrenats del mar;
els qui, la xarxa al braç, es dirigien
vers la nocturna pesca i l'inclement atzar,
veien, al cel crepuscular,
just de les cases al llindar
créixer el Crist i la clarô augmentar.

Pels morts la creu era sagnant,
vers els defunts sagnava espant,
pels morts sagnant era la mà
del Crist immens i sobrehumà.

Els que intranquils estaven, amb feble llum vetlant
el bres que saccejava un sanglotâ incessant;
aquells que sospiraven a dins la solitud
i la mar esguardaven, plorant el fill perdut,
veien, des les finestres, sorgir dins la foscor
sobtada la figura del Crist i sa terror.

Pels morts la creu era sagnant,
vers els defunts sagnava espant,
pels morts sagnant era la mà
del Crist immens i sobrehumà.

I tanta era la por d'aquella vila
davant el Crist i sa pupilla,
que quan s'esdevenia un jorn de festa,
hom velava amb espant sa negra testa
perquè no veiés mai la dansa roja;
parelles enllaçades, amb alegria boja.

MIQUEL FORTEZA PINYA, Trad.

DELS DIES TERRIBLES

1793-1799

LA silueta del bisbe Nadal, enfocada dins l'ambient que el voltà, d'ara fa més d'un segle, eribat de dificultats i problemes que li calgué resoldre durant el seu turmentós Pontificat, perd l'aspecte cru que molts, indocumentats i per la força de la rutina, acabaren per donar-li, i en canvi, el temps s'ha cuidat de sobrepujar-la i posar de relleu, talment les ombres en les obres artístiques. Jo no sabia concebre la grandesa del bisbe solleric, aïllada de l'època en què li tocà viure, massella d'idees renovelladores i d'esdeveniments de gran transcendència político-social, que tiraren a transmudar la faç de la societat, i, amb tot, ell sabé esguardar-ho serenament per prendre la posició que més s'avenia amb la realitat de l'hora i amb la consciència del seu càrrec. No és d'estranyar que si el seu nom romania incorporat a la història, la seva fama s'hagués de purificar en el gresol de la prova.

Però què hi fa, si precisament és aquesta la sort pòstuma de molts d'homes. Ramon Lull tardanament trobava el seu advocat en els escrits de Menéndez y Pelayo contra les falses acusacions d'Eymeric; Godoy en les *Desventuras* admirablement recontades i revisades en un ample i just esperit de revisió, per la ploma d'En Sants Oliver, i per no retreure'n altre, ara, el duc de Villahermosa, vindicat pel P. Lluís Coloma, de les calúmnies llançades contra ell per un autor de "tant de seny i consciència" com l'abat Barruell, de qui són les *Memorias sobre el Jacobinismo*.

Ben crítiques eren les circumstàncies que preparen i volten la vinguda del bisbe Nadal a la seva Diòcesi. La mort recent de Lluís XVI esdevenia el crit de sometent que retrunyia a tot arreu, amb sonoritats tràgiques. La revolució francesa acabava d'esbocinar i arrossegar el mantell de la reialesa i s'apressava a ofrenar, com a

present als pobles, les conquestes democràtiques, des d'un cadafalç, xop de sang, girenvoltat de víctimes i a cridar-los amb veu nuada per la venjança:

*Sortez d'une nuit profonde
Peuples, esclaves des rois...*

Fins i tot, l'amable serenitat del teatre francès era violentament foragitada i corsecades les roses amb què cenyiren el seu front tants de genis tràgics. Rousin en *La ligue des fanatiques et des tyrans*, tragèdia nacional en tres actes, atenyia enardir el coratge del públic amb aquells versos:

La liberté française est un torrent rapide...

A moltes esglésies catalanes, en saber-se la nova desoladora de la mort del rei, era llegit a la trona el testament reial, que publicà el "Diario de Barcelona" i aquelles enternidores paraules amb què recomanava a la seva muller els infants, per tal que els nodris conformement als ensenyaments de la Religió i els fes menyspreuar de bona hora les grandeses mundanals, fonamentades damunt arena corredissa, arribaren al cor dels oients, dominats d'un mateix sentiment, que es feia patent amb un ruixat de llàgrimes als ulls. I aquest estat sentimental de dolor i de pietat, eixia del clos sagrat i s'expandia per places i era l'esca de tota conversa, ajudant a mantenir aspiracions més o menys fermes de revenja i de reparació. El Procurador Síndic del Departament de Perpinyà, M. Llusia, és inlassable en adreçar lletres sobre una fantàstica organització militar ací, al Ministre M. Brissot, per tal que a temps pogués prendre els mitjans de defensa de la naixent República. En tant, el capità marsellès, Laverrerie, armat en cors, capturava el bergantí "El Mallorquí" del capità mallorquí Amengual, que venia de Tunis. Mentrestant, és declarada la guerra en la forma acostumada i aquesta declaració aixeca a tot arreu fonda remor de bàndols i proclames, amb els quals es clama adjutori, i el poble i corporacions civils i eclesiàstiques s'afanyen a donar-ne. I mentre que a la capital francesa s'enardeix el patriotisme al so d'himnes, xuclats al pit de la revolució, del *ça ira* desbordant, a Catalunya i a Mallorca s'alcen vers al cel pregueres fervoroses i dins les esglésies els predicadors, amb sermons de caient apocalíptic, remouen al cor dels oients el record de llurs obligacions. La nova de la mort del rei arribava

a Mallorca el 3 de març de 1793. I a la nit mateixa la noblesa, que no estava al servei reial, s'aplegava a ca don Pere Jeroni Net Montaner i és pres l'acord d'anar l'endemà dematí al Capità General, per a ofrenar-li vides i cabals. El bisbe donà 5.000 lliures per socórrer les vídues i les dones dels qui partiren a la lluita i 240 quarteres de blat; el Capítol de la Seu 1.000 doblons i la contribució de 1.000 duros anyals; el monestir de Cartoixa 1.000 lliures anyals; la Ciutat ofereix, dels cabals comuns, els sobrants de l'any 1793, que pujaren a 61.000 lliures; els mercaders, Alexandre Canut, Joan Aymar, Joan Verger, Già, Barberi i altres armen un píngüe en cors, a les ordres del capità mallorquí Lluç Orell; don Guillem Abri-Descallar es compromet de pagar un guardacostes pel terme d'un any i posa a disposició del comandant general un patró i cinc mariners. Se publica un indult reial a favor de tots els presos, llevat dels condemnats a mort i dels capturats en contraban. També són concedides patents de cors contra els francesos i amb aquestes concessions vénen disposicions severíssimes que manen que tots els francesos que no haguessen sis anys de veïnatge ací o en qualsevol indret del territori espanyol i no haguessen prestat jurament de fidelitat fossen foragitats. Es fixaren pels cantons de la ciutat convocatòries per convidar els joves que desitjassen ingressar bé a l'exèrcit, bé a l'armada, que es presentassen a llurs parròquies per oir la Reial Ordre que el rector els llegiria. Cal notar que el Dómer, Damià Serra, oferia deu lliures a tots els qui s'allistassen a la parròquia de l'Almudaina. La declaració de guerra contra França no es féu patent fins el 31 d'abril. L'Administrador dels cabals comuns romania subjecte a l'Audiència i amb l'obligació de donar a la Ciutat el que aquesta li demanàs, però amb l'aprovació prèvia del Tribunal, per tal d'atendre les necessitats més urgents. I tot seguit, s'obri l'èxode de fervor religiós. El *Real Acuerdo* fa pregàries públiques a Sant Domingo el 20 d'abril. Per iniciativa de la Ciutat i del Capítol de la Seu, l'endemà a la Catedral, s'exposava de manifest el Santíssim tot el dia amb Ofici i Estacions. El dia 22, al matí, eixia una processó general, en la que prenien part els gremis, abillats amb vestes negres, talment en la processó del Dijous Sant, amb atxes, acompanyant la figura del Sant Crist que guarden a una de les seves sales. Vénien darrera, les comunitats religioses, parròquies, capítol catedralici, vestits els canonges d'or i portant la relíquia de la Santa Columna. Després, la Ciutat en forma, tota la noblesa, oficialitat i molta gernació. Per la plaça de

Cort i els carrers de la Plateria i Sant Miquel, féu camí la processó vers el convent de monges de Santa Margarida, on deixava la Santa Columna i prenia la Santa Faç, que era portada damunt tabernacle i sota pali, els pals del qual aguantaven els regidors; i així, tot cantant la lletania de Tots els Sants, baixava la devota comitiva pel carrer dels Olms, després s'adreçava als de St. Jaume, St. Nicolau, St. Domingo i tot seguit entrava a la Seu, on la deixava exposada a l'Altar major, sota dosser i amb la mateixa disposició observada pel Santíssim.

El canonge i ensems Paborde, mossèn Jordi Puigdorfila i Villalonga, assistit de don Marc Truyols, canonge, cantaven un Ofici de passió. A la tarda, després de Vespres i Completes, seguiren les Estacions i tot seguit s'organitzava de bell nou la processó, que baixava per la costa de la Seu, feia camí vers el Born, carrers de St. Jaume i dels Olms i amb idèntica cerimònia tornaren a les monges la Santa Faç i, recollint la relíquia deixada abans, la dugueren processonalment a la Seu; cal notar que en aquests actes es veieren molts de capellans francesos, dels qui havien pres redós a Mallorca. El dia 22, tocà el torn a la parròquia de Santa Eulàlia, que visitaven el Capítol catedralici i Ciutat, i a la Religió de Sant Joan en l'església pròpia de Sant Joan de la Mar; el 25, al Capità General i oficialitat en l'església del Palau, i així els altres dies a les parròquies i convents, seguint el costum establert pel temps de pregàries. Amb tot, la parròquia de Sant Jaume es decidia a donar, dins aquest concert general de desconhort, sota el qual bategaven encara les impressions recents, fondes i sentides llargament, una nota de gaubança desvetlada per l'esdeveniment afalagador de la beatificació de la Verge Valldemossina, i a honor de la qual se celebrava una festa lluidíssima. L'església parroquial era ornada gentilment. La il·luminació, resplendent, i a cada capella es destriava un pas de la vida de la Santa. El rector, mossèn Pere Torrendell, predicava a l'Ofici i teixia bell panegíric de llaor de la Verge de Son Gallard. A la tarda, es cantava un Oratori.

En tant, els Batlles de barri, d'ordre del *Real Acuerdo* obrien els allistaments. Els joves mallorquins, recordant-se que llur nissaga era de mariners i fent honor a la història marítima de Mallorca, s'assentaren a les llistes de l'Armada en nombre de mil cinc-cents quinze, nombre ben remarcable si es té en compte la poca afició que la nostra joventut sent avui per les coses de la mar. El 24 d'agost, eixien de Ciutat don Nicolau Pueyo, marquès

de Campo Franco, Tinent de Rei d'aquesta plaça, el Tinent coronel Pueyo, enginyer, un oficial del cos d'Artilleria, el Sergent Major de la Plaça, Rosselló, don Tomàs Verí Togores, capità de Milícies i don Onofre Portell, pilot, amb la comanda del Comandant General de revisar tota la costa, sondejar ports i cales i escollir els llocs més a posta per muntar-hi bateries i altres defenses i ensems organitzar el cos de Milícies urbanes foranes amb homes de setze fins a quaranta anys, prendre nota d'individus aptes, com també de carros, bestia major, armes, municions, canons i altres, sense oblidar els paratges estratègics que es considerassen més adients per a aplegar-se els capitans forans i des d'allí estudiar i portar a la pràctica els plans de lluita, en el cas d'un atac o invasió de l'enemic. El punt inicial per aquesta utilíssima investigació fou Calvià. El dia 6 de setembre, al capvespre, arribava ací per via de Menorca la notícia afalagadora d'haver pres l'esquadra espanyola, comandada per l'Excm. Sr. Joan de Langara, la ciutat de Toló, amb el port, magatzems, drassana i pertrets de guerra, ultra vint-i-set vaixells, dels quals disset estaven armats i desarmats els altres. El Comandant General tot seguit s'apressava a comunicar al poble tan fausta nova per pregó, que es feia aquell mateix capvespre i vespre, i amb triple salva d'artilleria i els corresponents Oficis adreçats a l'Audiència, Bisbe i Ciutat, la qual acordava cantar un tedèum a la Seu l'endemà, mentre posava una nota d'intensa alegria en la vida ciutadana, aleshores seriosa i preocupada pel curs dels esdeveniments, el tritlleig festívol de les campanes de totes les esglésies. I l'endemà, eren a la Seu el Comandant General, Regent i Batlle major, acompanyats de la noblesa i oficialitat. Defora, una companyia de granaders de Milícies feren les tres descàrregues reglamentàries. Se celebraren els divinals Oficis, i després, el Bisbe, vestit d'ornaments pontificals, entonava el tedèum, que la clerecia seguí cantant processionalment dins el clos catedralici; l'acte es clogué amb la benedicció del Santíssim. Vuit dies després, arribava a aquest port el vaixell "San Fermín" patronejat pel capità Josep Esquerra amb un plec del Tinent General Joan de Langara per al Comandant General de Mallorca, marquès de Castellidosrius en el que li demana forces per la plaça recentment conquistada. Tot seguit, era enviat un esquadró de Dragons del Regiment del Rei i un altre del Regiment de Suïssos de Bechart, aquest de guarnició a Mahó, i no foren atesos els precis reiterats del Regiment de Milícies de Mallorca que, en noble emulació,

demanava que, en tot o en part, meresqués l'honor de prestar aquest servei, generositat que era regraciada llargament de part del General amb satisfaccions i amb la promesa de donar compte al rei d'aquests honrats sentiments. L'arribada d'una fragata al port d'Alcúdia el dia 16, amb una ordre urgent del Capità General de l'exèrcit espanyol al Rosselló, D. Antoni Ricardos, apressà la mobilització de tropes. En l'exprés demanava que, tan prest com fos possible, partissen les tropes cap a Toló, amb els cavalls de l'esquadró. I, tot seguit, eren embarcats els cent setanta cavalls, part a la fragata i part dins dos xabecs noliejats, amb les dues companyies de granaders, amb llurs oficials que eren els capitans, don Francesc Cotoner Sales, graduat de Tinent Coronel, don Francesc Rossinyol Zagranada i Desclaper i el Tinent, don Antoni Dameto Sureda. Don Marià Conrado i Flor, no pogué partir per trobar-se d'escorta en el correu de Barcelona. Els subtenents, don Antoni Gelabert de Binisalem, don Francesc Vallespir; de cadet agregat, don Baltasar Rossinyol Zagranada Gual. Ben anguniosos degueren ésser els dies que transcorregueren entre el de la partida i el 4 d'octubre en què es sabien ací notícies de la sort de l'exèrcit en el qual lluitaven els mallorquins dissortadament expatriats.

Aquell dia fou també de gaubança, perquè es coneixia la victòria aconseguida per l'exèrcit espanyol del Rosselló contra el francès, en el que es comptaven més de quatre mil baixes. I amb aquest motiu foren renovellades, en la forma protocolària de sempre, les mostres de pública alegria. Al mes següent, els mallorquins podien veure d'aprop, per bé que ben parcialment, els efectes de la desfeta de l'enemic. El correu del mes de novembre era portador de tres-cents francesos presoners, que prenien allotjament als castells de Bellver i Sant Carles, al quarter de la Ferreria i a l'antiga Universitat, i en la cara dels quals no era gens difícil d'endevinar que no s'era marcit l'esglai davant les desventures pròpies. Alhora arribaven ací alguns navilis carregats de blat, per tal que els nostres molins el molguessen i en fessen farina per a nodriment dels soldats en campanya.

El correu del dia 5, que llavors en deien *la balija*, era portador d'una lletra reial, tramesa per mediació del duc de l'Alcúdia, en la que mostrava el seu agraïment al General, Ciutat, noblesa i gremis per llurs manifestacions de pública alegria per la presa victoriosa de Toló. La gravetat de les circumstàncies actuals posen ben sovint en comunicació Madrid i la nostra ciutat. Una política de febleses

i desencerts dels Governos havia contribuït a desterrar de la vida, la pau i els afanys d'avenç i propi millorament dels governats.

De la mateixa procedència, arribava ací una altra lletra que el marquès de Castellidosrius s'apressava a remetre a don Antoni Dameto Sureda Sant Martí i al marquès de Campo Franco, per tal de portar a efecte el desitjos del rei tocant a l'allistament voluntari per l'exèrcit. I aquest afer tan urgent, feia present la noblesa el dia 19 a ca don Antoni Dameto. Tres dies després, tornaven a veure's i prenien l'acord de gratificar amb deu *pesos* cada voluntari, acord que es millorava el 27, en el sentit de pujar l'esmentada gratificació fins a 30 als dos-cents primers reclutes, resolució que, mitjançant ofici, es comunicava al Capità General Castellidosrius. Fou nomenat don Guillem Abri Descallar per tresorer i quiscun dels presents donava 24 lliures, amb les que es constituí un fons. Semblant lletra rebia la Ciutat, i els regidors, emulant l'exemple de la noblesa, renunciaven pel terme d'un any a llurs sous i acordaven, encara, remerciar amb 30 *pesos* cada allistat i ensems cercar els mitjans per crear un fons de 5.000 lliures. Mes quan els treballs d'organització començaven a fer-se viables i a besllumar els fruits, una mala nova, capaç de refredar al majors entusiasmes, corria de boca en boca, encesos els ulls d'estranya preocupació. Era que el 26 tirava àncores al port d'Alcúdia una barca, a bord de la qual vénien oficials de Dragons del Rei i granaders de Milícies procedents de Toló i amb paraula entelada per l'emoció contaven la desfeta dels exèrcits aliats, anglès i espanyol, a aquella ciutat francesa, que no feia gaire havien pres, fet que ací era festejat, poc temps abans, amb esclats de joia. Encara un poc esmaperduts per la tragèdia de què acabaven d'ésser testimonis, complavien la curiositat dels oients amb les relacions més verídiques i patètiques del setge iniciat el 17 i consumat dos dies després per un exèrcit francès de més de cent mil homes, damunt els quals es projectava ja l'ombra d'aquell jove ardit, el cors Napoleó Bonapart.

Però aquesta crua recenció era ribetejada amb un gest de salvatge satisfacció: haver esguardat en la fuita com s'arborava crepitant i torrejant la flama de l'incendi que anorreava els magatzems, drassanes, part de la ciutat, amb els millor casals, i esquadra dels enemics, llevat de dos vaixells "així que la pèrdua fou de la major consideració". La ciutat i el seu port esdevenien gran fester que illuminava tràgicament una de les escenes més bàrbares: la lluita desesperada dels habitants amb la mort, que els espia d'aprop. L'em-

barc i la retirada, seguien contant, foren apressats i mal ordenats, i d'això s'esdevingué la pèrdua d'equipatges, armament, vestuari, municions, provisions, l'haver uns quedat a terra, els altres negats a la mar al moment d'embarcar-se "per falliment de bon govern". L'esquadra espanyola, en tant, feia camí vers les illes de Hyerin i després cap a Mahó per esperar ordres de la Cort; l'anglesa s'arredossava a Còrsega i la napolitana, a Nàpols. No eren més afalgadores les notícies que portava don Antoni Gelabert, Suplent de Milícies, el dia 28, en què arribava a bord de la nau "San Agustín", i amb ell cinquanta homes, restes del Regiment de Dragons del Rei, que confirmaren els fets ja coneguts, i sinó, bastava la presència del nombre crescut de francesos, que també formaven part del passatge, gairebé nus, perquè el deure de conservar la vida no els havia donat temps d'anar a casa, que tal volta cremava, i emportar-se'n la roba.

L'espectre de la dolor, que havia establert el seu regne damunt la ciutat desventurada de Toló, semblava complaure's a guaitar adesiara damunt la nostra terra, enriolada de pau i poesia, amb visions desencoratjadores. L'endemà, dia 29, estava a Calalonja una fragata desarborada, portadora de molts de francesos fugitius i corplorosos, entre els quals es veien el vescomte de Gras, un caputxí, un capellà i famílies escàpoles que hagueren la ventura d'eixir-ne senceres. "Tots s'avenen en certificar que les pèrdues dels francesos i dels espanyols per falta de govern i ordre foren de consideració". Don Marian Conrat Flor i don Antoni Gelabert, oficials de Granaders, retornaven i després, el 20 de gener de 1794, els senyors Francesc Cotoner i Sales, Francesc Rossinyol Zagranada, Antoni Dameto Sureda, Antoni Sales Boxador i Baltasar Rossinyol Gual, oficials, que no feia molt vérem partir cap a Toló. Empesos per la dissort, darrera l'esmentat vescomte de Gras, cavaller de les ordres de Sant Joan i de Sant Lluís, formant fatídic pelegrinatge vers la nostra terra, sempre acollidora, altres cavallers de l'ordre de Sant Lluís, oficials, canonges, comissaris, intendants, religiosos, etc. també arribaven.

L'ànima de la Ciutat batega a tot arreu. Les pregàries als temples reprenen el seus curs, obert per la Seu el 14 de gener amb exposició del Santíssim, exemple que segueixen les parròquies i convents. En el de religioses de Santa Margarita dóna començ una novena, en la que es posa de manifest la Santa Faç i a la que assisteix "un concurs immens"; al convent de l'Olivar comencen el

dia 3 febrer, durant vuit dies, amb exposició al matí, “una hora d’oració mental”. El bisbe de Mallorca publicava, en tant, una pastoral, per la que recomana als rectors, prelats seculars i regulars, l’allistament amb paraules enèrgiques i expressives. I també els ciutadans s’enteraven el dia 31 gener, mitjançant un pregó, que anava ficant-se als llocs acostumats, de més d’un metre de llargària, de les avantatges que s’oferien als voluntaris. L’encapçalament no deixava d’ésser ben temptador per l’entusiasme inflamable de la joventut ardida. Es tractava de *“hir a incorporarse con el Exército destinado a defender los tiranos insultos de la Francia, que atropella con todas las leyes y respetos que observaron siempre hasta las Naciones mas bárbaras”*. Cal confessar que la introducció a la precedent crida no és un model de clara redacció, el sentit de la qual s’ha d’endevinar. I tot seguit, s’obria magníficament la llista dels generosos donants, i en primer lloc, com era natural, es llegeixen els noms del M. I. Ajuntament, Corregidor interí i Regidors, amb la resolució del 21 de desembre proppassat, per la que fou acordat fer un fons amb les dotacions d’aquell any que corresponen a llurs càrrecs, i gratificar o suplir amb 50 pesos cada voluntari. El Capítol catedralici promet fer el que pugui, els quatre claustres de la Reial Universitat ofereixen trenta lliures, moneda del País, a cada matriculat en dit centre d’estudis que s’assenti a la llista i, si retornava, graduar-lo en alguna de les Facultats majors o menors i donar-li gratis la borla; el Rector i Comunitat de preveres de la parròquia de Santa Eulàlia, ultra els seus sacrificis, oracions, exhortacions pel millor èxit de l’allistament i una missa votiva en honor de la Puríssima cada mes, quatre-cents reals velló a tres soldats; la cofraria de Sant Pere i Sant Bernat trenta lliures a sis homes; el P. Provincial de Menorets de Sant Francesc i Mínims, per notòria falta de bens temporals, ofereix sacrificis, oracions, dijunis, disciplines, obres penals i promoure públicament i privada l’allistament; les RR. MM. Abadesses i Piores de tots els convents *“mogudes per el zel del bé de la Religió i de l’Estat han pensat afegir a les rogatives i preces ordinaries oracions mentals i vocals, dijunis, disciplines i altres generals i meritòries la recenció de les quals enc que pogués servir d’edificació, s’omet per no ofendre llur modèstia i humildat”*.

ANTONI PONS

(Continuarà)

RECULLS DE FORA

El monopoli de l'actualitat política espanyola durant l'agost el detentà, i amb motiu, el sortosament fracassat cop de mà del general Sanjurjo a Sevilla, dia 10, al mateix temps que a Madrid grups de militars i paisans pretengueren assaltar el Palau de Comunicacions i altres centres oficials principals. A províncies, gairebé es sabé al mateix temps que la nova de l'alçament, la notícia d'haver estat immediatament dominat. A les Corts, el Cap del Govern en la sessió de dia 10 explicà la sublevació i fou aprovat per aclamació un vot de confiança al Govern; prosseguí després, tranquil·lament, en la mateixa sessió, la discussió de l'Estatut de Catalunya, i s'aprovà per 125 vots contra 34 l'article 9. En la sessió de l'endemà, pogué donar-se compte ja de la fi del moviment. Dia 13, tenia lloc a Madrid una gran festa d'homenatge a la força pública que tant s'havia distingit a la matinada del moviment.

Mentrestant, detengut el general Sanjurjo quan fugia camí de la frontera portuguesa, començava l'actuació de la Justícia, incoant-se dos sumaris, un pels fets de Madrid i l'altre pels de Sevilla. La vista d'aquest darrer, en judici sumaríssim, tengué lloc dia 24, i en ell fou condemnat a mort el general Sanjurjo, que havia estat defensat pel lletrat Sr. Bergamín; el general García de la Herra a cadena perpètua, el tinent-coronel Esteve Infantes a 11 anys de presidi, i absolt el capità Just Sanjurjo, fill del general. El Govern, després de deliberar i accedint a les demandes de clemència que arribaven de tot el territori—no sens contrast amb altres veus més exigents,—decidí aconsellar al President de la República l'ús de la prerrogativa d'indult, que concedí el Sr. Alcalà Zamora, commutant la pena de mort per la de reclusió perpètua, que l'ex-general complirà en el penal del Dueso.

El sumari de la causa pels fets de Madrid no és enllestit encara i sembla que el judici no es veurà fins l'octubre, degut a la complicació que suposa el crescutíssim nombre d'encartats. Apart de l'acció judicial, entrà des del primer moment en la repressió del moviment la llei de Defensa de la República i s'espera la deportació de bona part dels complicats en el descabellat moviment, que, encara que es digué que no anava contra el Règim sinó contra el Govern, es demostrà com a monàrquic o monarquitzant. És de retenir la pròpia declaració de Sanjurjo, que un dels seus mòbils era d'aturar l'Estatut de Catalunya.

D'altra banda, el Govern prengué també, des del primer moment, mides excepcionals, que presentà a les Corts. La més important i transcendental d'elles, el projecte de llei de confiscació dels bens rústics dels encartats en el moviment sediciós, projecte que, qualificat de monstruositat de tot d'una pel Sr. Lerroux, fou votat pels seus amics en la sessió de dia 18, en què fou aprovat per 262 contra 14 vots.

* * *

Aquest ha estat el darrer mes i no el menys interessant de gestació de l'Estatut de Catalunya a les Corts. En la sessió de dia 3, per 129 contra 84 vots fou aprovat l'article referent a la qüestió de l'ensenyança, resolt segons l'esmena Barnés convertida en dictamen de la Comissió. Els diputats catalans, considerant la qüestió de vital interès i tenint per insuficient la fórmula, s'abstingueren de votar, i igual el Ministre Sr. Carner. A la votació precedí un llarg debat, en el que prengueren part els Srs. Unamuno, Companys, Gassol, Gil Robles, Sánchez Román, Alba i el Cap del Govern.

Pocs dies després, en un article aparegut al diari «Luz», el president de la Comissió d'Estatuts, Sr. Lluís Bello, feia responsables als Srs. Unamuno i Josep Ortega i Gasset de no haver-se concedit a Catalunya la Universitat Catalana.

En la sessió de dia 4 fou aprovat, per 139 contra 59 vots, l'article establint les atribucions sobre l'ordre públic. El dia 16 es posà a debat l'article 22, o sia les atribucions en matèria de Justícia, en el qual debat s'ajuntà a l'inevitable Sr. Royo, el Sr. Sánchez Román, i ajudà a Catalunya el Sr. Ossorio i Gallardo. Dia 19, s'aprovà l'article 14. Dia 25, s'aprovà l'article 15, i començà la discussió del Títol IV que fixa les atribucions de la Generalitat en matèria de finances, discussió que es donà per acabada en la sessió del 30.

Amb la discussió de l'Estatut, compartí les Corts la de la Reforma Agrària que es deixa gairebé enllestida a final de mes i a punt d'ésser aprovada en la seva totalitat.

* * *

Malgrat tot, com déiem en els Reculls de juliol, les segones eleccions generals alemanyes d'enguany es feren dia 31 d'aquell mes. El resultat, però, no aclarí encara la greu incògnita de la situació interior de l'ex-Imperi germànic, perquè ni, d'una banda, cap dels partits aconseguí majoria, ni, d'haver-se composta una a base d'enteses governamentals entre diversos partits, sembla que el President la tengués en compte. Els nazis doblaren les seves posicions; milloraren també molt els comunistes i bastant el Centre.

La incògnita era el camí que prendria el partit nacional socialista davant la decissió, que fou aviat clara, presa pel President de negar-li el poder de totes maneres. Hi hagué campanyes violentes, terror blanc (?) i entrevistes d'Hitler amb el President i el Canceller, i tot fracassà davant la decissió d'aquest de mantenir al poder el Govern Von Papen. Del nou Parlament no se'n fa cap cas i es veu segura la seva dissolució al primer intent d'enfrontar-se al Canceller.

* * *

Es reuní a Ottawa la Conferència Imperial dels Dominis Britànics, que fou clausurada dia 20 a la Cambra dels Comuns canadenca sota la presidència de Mr. Bennet. Resultats tangibles de la Conferència foren els acords comercials signats a Ottawa mateix entre Anglaterra i Austràlia, Àfrica del Sud, Nova Zelanda, Índia, Terranova i Rhodèsia; el tractat entre Anglaterra i el Canadà, i l'acord entre Irlanda i el Canadà també. Les relacions d'Irlanda amb la Metròpoli, plenes actualment de dificultats i de recels, quedaren, en canvi, després de la conferència, en el mateix difícil estat.

* * *

Una mostra de la passió amb què era portada la campanya contra l'Estatut de Catalunya en els medis impermeables del centralisme, la dona el fet, digue d'ésser registrat, d'haver-se negat a vendre l'opuscle de J. Maspons i Anglasesell *La Generalitat de Catalunya i la República Espanyola*, cases de Madrid tan conegudes com les llibreries Jorro, Hernández, Sociedad General Española de Librería, Editorial Madrid, Voluntad, Reus...

* * *

El primer d'agost, "dia dels comunistes", passà sense incidents greus en les diverses capitals espanyoles, i fracassà la manifestació amb què s'ameaçava, per les precaucions de l'autoritat.

* * *

Una curiosa efemèride científica de l'estiu fou la segona ascensió del Professor Piccard a l'estratosfera, realitzada dia 17 des del campament de Dubendorf, Zuric; l'aterratge fou l'endemà, a Itàlia, a la província de Mantua. En aquesta segona ascensió l'atrevit Professor atenyé l'altura de 16.770 metres. Els resultats científics de l'expedició no seran coneguts fins d'aquí un temps.

* * *

Seguint el costum iniciat per l'antiga Mancomunitat, fou inaugurada el 27 de juliol l'Escola d'Estiu al saló d'actes de l'Escola Normal de la Generalitat. La sessió final fou presidida pel Director General d'Ensenyança.

* * *

En cartes obertes i articles periodístics, ha ocupat les columnes de la part de premsa catalana que acull els afers culturals, la qüestió de si fou destruït o no l'arxiu de la Capitania General de Catalunya. Sembla que tota la documentació de 1715 a 1875 és desapareguda. No cal ponderar la importància històrica de l'època, particularment atzarosa pels catalans després de la Nova Planta. Veusaquí, certament, un incident cultural oportú de retreure, a l'hora mateixa que l'Estat restava, incomprensiblement, a la jurisdicció oficial de la nova Generalitat l'arxiu de la Corona d'Aragó.

* * *

El 31 de juliol, un grup d'escriptors i artistes homenatjà, en un aplec literari a la Font del Desmai, el novellista Martí Genís i Aguilar, únic supervivent de l'Esbart de Vic.

* * *

Els "Lamartiniens", presidits per Mr. Louis Barthou, han commemorat a París, al Museu Carnavalet, el centenari de l'embarcament del seu poeta en l'Alceste que l'havia de dur a Orient, durant la travessia del qual perdia el poeta la seva filla Júlia. El Govern francès estigué representat en les cerimònies per M. Manuel Arago, besnét d'aquell Arago membre, un dia, amb el mateix Lamartine, del Govern provisional. Evidentment, cap altre país no s'acosta a França amb la gràcia i la cura sollicita de regar

—com deia don Joan Alcover,—per tal de mantenir-ne la frescor, els llo-rers dels seus grans noms.

* * *

A Madrid, ha quedat constituïda una Comissió espanyola d'homenatge a Lluís Vives, sota la presidència honorària del Sr. Rafel Altamira i l'efec-tiva de Ll. Astrana Marín; n'és Secretari el Sr. Antoni de Obregón. L'ho-menatge projectat consistirà en col·locar una placa a la ciutat belga de Bruges, amb inscripció en castellà, llatí i flamenc.

* * *

Una campanya s'ha iniciat, i sembla que serà aviat un fet la idea, per la creació d'un Museu comarcal de la Cerdanya, que seria instal·lat en l'antic temple ogival de Sant Domènec, de Puigcerdà.

* * *

En unes declaracions del Ministre d'Instrucció, Sr. F. de los Rios, aquest exposà dia 9 als periodistes la idea d'un pròxim emprèstit especial de 400 milions de pessetes per dur a terme el nou pla d'escoles a tota Espanya.

* * *

En els Jocs Florals del Rat Penat, de València, obtengué la Flor Natu-ral el Sr. Jesús Morante Borràs, la Viola el Sr. Francesc M. Miret i l'En-glantina no s'adjudicà. Actuà de Mantenedor el Sr. Josep Monmeneu Gómez. Al final de la festa, que se celebrà en el Teatre Principal, hi hagué un incident per haver-se tallat la radiació de l'acte d'ordre del Governador, qui també manà retirar, sembla, amb una "planxa", les insígnies dels socis del Rat Penat, oblidant que eren els colors de la senyera valenciana i no els de la bandera monàrquica.

* * *

S'anuncia des de París que aviat es començarà a filmar una pel·lícula basada en la immortal novella de Cervantes, que serà presentada en francès i en anglès, per tot el món. Es diu que la suggerència es deu a Charlie Chaplin. L'escenificació serà de Paul Morand, la música de Maurice Ravel, i la filmació anirà sota la direcció de G. W. Pabst.

* * *

A Oxford, es reuní a primers de mes, com cada any, l'anomenada Es-cola Liberal d'Estiu, organitzada pel Partit Liberal. El pinyol de la reunió d'enguany fou la presència del novel·lista H. G. Wells, el qual hi proposà, en un discurs molt comentat pels seus atacs al laborisme, la creació d'un "Feixisme Liberal" encaminat, entre altres coses, a liquidar la fallida del parlamentarisme.

* * *

Al sanatori vienès de Forest morí dia 2 d'agost, als 56 anys d'edat, monsenyor Ignaz Seipel, ex-Canceller d'Àustria. Amb Mgr. Seipel desapareix un dels estadistes més acreditats de l'Europa de la post-guerra. Havia co-

mençat la carrera política en 1918, de Ministre de Previsió Social en el darrer ministeri de la Monarquia austro-hongaresa. En 1921, passava a dirigir el Partit Cristià-Social; pel maig d'aquest any, era nomenat Canceller, càrrec que ocupà fins 1924. La seva actuació durant aquests anys significa no menys que la salvació d'Àustria i és de recordar la seva actuació, plena de dignitat, davant la S. de N. i les grans potències. En 1927, tornà ésser Canceller. En l'actualitat, si bé sense càrrec actiu, influïa encara en la política austríaca de l'Europa central, que perd un dels seus grans homes.

* * *

A Barcelona, morí dia 3, el P. Ricard Cirera, fundador, en 1905, de l'Observatori astronòmic de l'Ebre, qui amb els seus treballs havia fet conegut el seu nom en els medis científics internacionals.

* * *

El dia 1.er d'octubre propvenent començarà a publicar-se la revista setmanal il·lustrada "Teatre Català", dedicada a enaltir i a fomentar l'art dramàtic de Catalunya. L'aparició d'aquest nou periòdic, que ve a suplir una deficiència generalment sentida, mereixerà, de ben segur, l'entusiasta acolliment de part de tots els aimants del nostre teatre. Sortirà els dissabtes i cada número ordinari constarà de 16 pàgines de text i 4 de cobertes, amb nombrosos gravats, en les quals figuraran les signatures de les personalitats més destacades i representatives de les arts i de la literatura catalanes.

A més d'una extensa informació de l'actualitat teatral catalana, publicarà articles d'orientació i de divulgació, enquestes i reportatges sobre l'ahir i el demà del teatre de Catalunya, intents i realitzacions renovadores d'ací i de fora, activitats del teatre "amateur", etc., etc.

Componen la Redacció de la revista "Teatre Català" els senyors Lluís Masriera, Pompeu Crehuet, Josep M.ª Folch i Torres, Josep Artís, Florenci Cornet, Josep M.ª de Sucre, Ramon Vinyes, Claudi Fernández i V. Galdés Arús. Redactor en cap: Francesc Curet.

La Redacció i Administració del susdit periòdic estan instal·lades al carrer de les Tàpies, número 4, de Barcelona, aon poden adreçar-se totes les demandes i consultes.

N O T I C I A R I

UNA EXCURSIÓ DE JOVES FRANCESOS

Un estol d'estudiants francesos foren hostes de Mallorca una curta temporada. Pertanyen a la "Conference Ampere" de Lyon, institució escolar que premia l'aplicació dels alumnes amb diferents premis, que en arribar a un cert nombre dóna dret a un viatge de turisme. L'excursió dirigida pels Rvnts. Srs. Thaine i Vilbert, visità Andraitx, Banyalbufar, Estalenchs, Valldemossa, Deyà i Sóller. Porten els aparells per acampar i fer-se el menjar. Pujaren al Puig Major, on, a punta d'alba, celebrà missa el Rvnt. Thaine, l'única, potser, allí celebrada. Després anaren a Pollença i Alcúdia i varen refer el camí cap a la seva Pàtria, encantats de les maravelles que la nostra els mostrà.

ELS QUARTERS

Segueixen fent-se a Madrid les gestions, per tal que aviat sia un fet portar a fora de la ciutat els edificis militars i aplegar-los en un boldró.

COMISSIÓ GESTORA D'AGRICULTURA

Fou constituïda, complint el que disposà el decret del Ministeri d'Agricultura, Indústria i Comerç de 8 de juny proppassat, en substitució de la suprimida Cambra Oficial Agrícola d'aquesta Província.

ROTARY CLUB

En una de les darreres sessions d'aquesta entitat, es prengué l'acord de muntar a la Murada de Mar un colomer, amb nombre crescut de coloms per tal d'alegrar aquells indrets i alhora servir de mitjà educatiu als infants, que allí s'apleguen per a jugar. La companyia dels coloms ha d'ensenyar-los a estimar aquests animals.

HOSTES

Ha vengut a Mallorca Mr. A. Souquet, autor d'uns articles sobre turisme i redactor de "L'Echo d'Alger".

També ha arribat Mlle. Jacqueline Chautemps, neboda del Ministre francès del mateix nom.

TURISTES ORIGINALS

Ha cridat l'atenció dels estiuejants a Cala Major i Porto Pi un estol ben singular de turistes francesos que han aixecat un campament a les platges d'aquells indrets.

Porten cinc barques d'uns cinc metres de llarg, amb capacitat per a dues persones. Serveixen tant per fer excursions per mar com per terra.

Per realitzar les darreres disposen de dues rodes, que es lleven i es posen i encara les "naus" serveixen de cuina i guardarrobes. Els excursionistes porten també tendes que els permet sojornar als llocs que més plaents els sia. Antany anaren de París pel Sena a Toló i pel Roine a Marsella.

CANALITZACIÓ DE LES AIGÜES

A la Pobla, l'entitat "Explotacions Hidràuliques, S. A." ha bastit una torre d'aigües de 28.000 litres i a una alçada d'uns vint metres. Acaba d'inaugurar-se el servei d'aigua, amb el funcionament d'unes fonts monumentals a la plaça pública.

TELÈFON

Fou inaugurat el nou servei telefònic a Montuiri.

III TRAVESSIA DEL PORT

Fou celebrada amb gran èxit, i hi prengueren part gran nombre de nadadors. En la prova per a senyores, de cinc-cents metres, atenyé el primer lloc, el títol de campiona regional de fons i el premi de la Diputació, la Srta. Maria Terrassa. Féu la travesia en dotze minuts trenta segons. La dels nadadors, mil dos-cents metres, la féu el jove deportista Jaume Servera, primer dels arribats, emprant vint minuts i cinquanta sis segons.

FESTIVAL NÀUTIC

No menys èxit tengué aquesta prova, en la que hi intervengueren elements subvencionats per l'Ajuntament de Barcelona. S'organitzà una carrera de relleus entre dos equips, a la que seguí un partit de water-polo entre dos equips seleccionats de catalans i mallorquins.

AFLUÈNCIA DE PASSATGERS

És extraordinari el nombre de passatgers que van i vénen de Barcelona. Viatge hi ha hagut que han vengut més de nou-cents passatgers i la companyia no ha pogut satisfer les nombroses peticions, que foren més de mil cinc-cents.

Ensems que consignam nova tan afalagadora, per quant és un fet la creixença de relacions amb els nostres germans de la Catalunya continental, insinuarem la conveniència que les nostres Autoritats treballin perquè sia restablert el servei complet, que l'odiosa dictadura llevà.

PER UNA ESTACIÓ DE RADIO

És a Mallorca el Dr. John Alexander Maria Leares, de New York, amb l'objecte d'instalar ací una estació radiotransmissora.

MÉS OBRES HIDRÀULIQUES

Al saló de sessions de les Cases de la Ciutat foren oberts els plecs de subhasta per a la construcció dels depòsits reguladors, amb els quals se començarà l'obra de canalització de les aigües.

Aquests es construïran al terror de Son Togores pel preu de 648.600 ptes.

CREUER ENTORN DE MALLORCA

Uns *sportmen* francesos, pertanyents al "Canoe Club de France", han realitzat un viatge de vint-i-un dies entorn a l'illa.

Han emprat canoès i bé al rem, bé a la vela, han portat a terme amb èxit els trajectes més perillosos, segons opinió de la gent de mar, un d'ells el comprès entre Sóller i Pollença.

¿S'HAURÀ DE PREDICAR EN ANGLÉS?

Segons l'estadística de turisme són més de quaranta vuit mil els anglesos amb estatge permanent a Mallorca. Pels qui defensen la predicació en espanyol, per tal que els forasters, en perjudi de la gent senzilla, puguin entendre-la, prest hauran de resoldre aquest conflicte d'ordre espiritual que llur teoria els planteja. Així nosaltres, que voldríem la predicació en el llenguatge que el poble parla, això és, el català en la seva varietat insular, els demanam ¿serà necessari, per tal d'atendre el profit de la població anglesa aquí resident, pensar en que es fa necessària la predicació en anglès?

ELS ATLOTS DE MUNTANYA

Entusiasmats amb l'exemple que donaren aquí els Minyons de Muntanya, de "Palestra", en el campament de Port Vell, un grup de joves està portant a terme els preparatius per a constituir un grup semblant, amb el nom d'Atlots de Muntanya.

Ha estat ànima de la fundació d'aquest estol de joves, En Josep Forteza Rey, i compten ja amb dues tendes per a acampar. Constituiran una secció de l'"Associació per la Cultura de Mallorca" tan prompte s'hagin complert els tràmits reglamentaris.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos. — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA